

Економічні науки

УДК 657.1.221:658

Сльозко Тетяна Михайлівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку і аудиту

Київський національний університет технологій та дизайну

Слезко Татьяна Михайловна

кандидат экономических наук,

доцент кафедры учета и аудита,

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Slyozko Tetyana

PhD in Economic, Associate Professor of the

Department of Accounting and Auditing

Kyiv National University of Technologies and Design

Мошковацька Руслана Володимирівна

магістрант кафедри обліку і аудиту

Київського національного університету технологій та дизайну

Мошковацкая Руслана Владимировна

магистрант кафедры учета и аудита

Киевского национального университета технологий и дизайна

Moshkovetska Ruslana

Master of the Department of Accounting and Auditing of the

Kyiv National University of Technologies and Design

**ПОБУДОВА МОДЕЛІ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ВИТРАТ
ПОСТРОЕНИЕ МОДЕЛИ ПУТЕЙ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ
ОРГАНИЗАЦИИ И МЕТОДИКИ УЧЕТА РАСХОДОВ**

CONSTRUCTION OF THE MODEL OF THE WAYS OF IMPROVING THE ORGANIZATION AND METHODOLOGY OF ACCOUNTING OF EXPENSES

Анотація. У статті проведено дослідження витрат підприємства дозволило побудувати модель шляхів їх удосконалення з точки зору організації та методики обліку витрат. У побудованій моделі, по-перше, виділена єдина мета організації та методики обліку витрат, орієнтована на загальне забезпечення ефективного функціонування системи управління підприємством. По-друге, на основі визначеної у моделі мети фахівці зможуть виробляти відповідні завдання для організації та методики обліку витрат. По-третє, виконання вироблених завдань можливе лише на основі раціональної організації та методики обліку витрат, що дасть змогу отримувати про них своєчасну та достовірну інформацію, яка відповідатиме на запити внутрішніх та зовнішніх користувачів. Все це сприятиме оперативному прийняттю правильних управлінських рішень щодо витрат, щоб доцільно впливати на їхній стан та вживати своєчасні заходи для ефективного керування ними.

Ключові слова: бухгалтерський облік, витрати, інформація, методика, організація, управління, економіка.

Аннотация. В статье проведено исследование затрат предприятия позволило построить модель путей их совершенствования с точки зрения организации и методики учета затрат. В построенной модели, во-первых, выделенная единственная цель организации и методики учета затрат, ориентированная на общее обеспечение эффективного функционирования системы управления предприятием. Во-вторых, на основе определенной в модели цели специалисты смогут производить соответствующие задачи для организации и методики учета затрат. В-третьих, выполнение производимых задач возможно только на основе рациональной

организации и методике учета затрат, что позволит получать о них своевременную и достоверную информацию, которая будет отвечать на запросы внутренних и внешних пользователей. Все это будет способствовать оперативному принятию правильных управленческих решений по расходам, чтобы иметь влияние на их состояние и принимать своевременные меры для эффективного управления ними.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, расходы, информация, методика, организация, управление, экономика.

Summary. The article explores the costs of the enterprise, which allowed us to construct a model for ways to improve them in terms of organization and cost accounting methods. In the constructed model, first, a single goal of the organization and cost accounting methodology, focused on the overall provision of effective operation of the enterprise management system, is singled out. Secondly, on the basis of the goal determined in the model, specialists will be able to produce appropriate tasks for organization and cost accounting methods. Thirdly, the implementation of the developed tasks is possible only on the basis of a rational organization and cost accounting methodology, which will allow them to receive timely and reliable information about them, which will answer the inquiries of internal and external users. All this will facilitate the prompt acceptance of the right managerial cost decisions to make a worthwhile impact on their condition and take timely measures to effectively manage them.

Key words: accounting, costs, information, methods, organization, management, economics.

Постановка проблеми. Одним із важливих об'єктів, які має будь-яке підприємство, є його витрати. Будучи базою для формування собівартості продукції, вони значно впливають на фінансовий результат діяльності підприємства, який залишається після їх порівняння з доходами

за той же період. Для того, щоб витрати завжди були меншими за доходи, вони потребують ефективного управління. Таке управління здійснюється на основі взаємодії різних функцій: обліку, планування, контролю, аналізу та регулювання. Кожна з функцій використовує облікову інформацію про витрати, інтерпретація якої дає змогу проводити контроль за ними; аналіз, на основі якого управлінці формують прогноз, оперативно реагуючи на відхилення. Роль обліку тут надзвичайна, ось чому й виникла необхідність вироблення шляхів удосконалення його організації та методики у галузі витрат. Це дозволить створити кращі умови для ефективного управління цим об'єктом, що є актуальним завданням, вирішення якого розвиває облікову науку і наповнює новим знанням практику.

Формування цілей статті. Довести, що організація та методика бухгалтерського обліку витрат відіграє важливу роль у системі управління підприємства, а створена облікова інформація про них дозволяє керівникам різних центрів витрат і відповідальності приймати своєчасні та зважені управлінські рішення.

Аналіз останніх досліджень з проблеми свідчить про те, що питанню обліку витрат у системі управління підприємством надається велика увага, тому є десятки праць з цих питань. Тут ми назвемо тих авторів, роботи яких були безпосередньо використані нами для проведення цього дослідження: О.О.Андросенко [1], Н.В. Гуріна [2], М.О. Катречко та К.Ю.Черевань [3], Т.В. Ландина [4], Ю.В.Матюшина [5], Н.Й. Радіонова [6], М.І. Скрипник [7], М.Т. Щирба [8]. У вивчених роботах розглядаються багато проблемних питань з обліку витрат, однак зовсім не акцентується увага на загальній організації та методиці їх обліку. Саме спробі розв'язання цих проблем і присвячено це дослідження.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що вибір об'єкту витрат для нашого дослідження пояснюється, у першу чергу тим, що витрати мають суспільно-економічне значення, яке полягає в їх

відображенні у виготовлюваній підприємством суспільно-корисній продукції, виходячи із потреб ринку. Підприємство, споживаючи окремі види ресурсів (матеріальні, трудові, енергетичні та ін.) виготовляє певну продукцію з метою задоволення потреб суспільства, створюючи при цьому додаткову вартість у вигляді прибутку, тобто отримує від виготовлення та реалізації такої продукції певний економічний ефект. Саме від витрат цей ефект може бути мізерним або значним. Тому найважливішим у цій ситуації стає облік витрат, у якому акумулюється інформація про їхній фактичний стан за кожною господарською операцією.

Облік витрат ведеться і зорганізується, тому він базується на «двох китах» або двох взаємопов'язаних частинах – методиці та організації. Спробуємо знайти відмінності між цими двома поняттями. Зазвичай, метод розглядають на початку вивчення будь-якої дисципліни, під яким розуміють прийоми і способи, за допомогою яких дисципліна вивчається, а на практиці виконується. Від слова метод походить поняття «методика», яку також трактують «... як набір методів, що використовуються в практичному досягненні мети, це – спеціальні прийоми й способи, наприклад, у бухгалтерському обліку рахунки і подвійний запис» [9, с. 37]. Щодо організації обліку, то це поняття пояснюється як сукупність умов, за яких найбільш економно і раціонально здійснюється збір, обробка і зберігання бухгалтерської інформації [10, с. 10].

Конкретні рекомендації в галузі удосконалення методики й організації обліку витрат виявляться найбільш цілеспрямованими й ефективними, якщо спочатку буде визначено коло ключових питань, що складають зміст проблеми; потім буде осмислений загальний підхід до удосконалення, який базуватиметься на загальній меті, що міститься у обліковій політиці підприємства. Ґрунтуючись на цій базі побудову моделі удосконалення обліку витрат почнемо із облікової політики підприємства,

в якій адміністрація підприємства визначає усі заходи щодо організації облікових процесів та вибору методів обліку витрат.

Виходячи з цього у нашій моделі всі процеси удосконалення обліку об'єднаємо у два блоки: у першому формуватимуться шляхи удосконалення організації обліку витрат, а у другому – шляхи удосконалення методики ведення обліку, що в цілому можна представити на рис. 1.

Рис. 1. Модель шляхів удосконалення організації та методики обліку витрат
(власна авторська розробка)

Як видно з моделі (рис.1), єдиною тут є ключова мета, яка, з одного боку, має бути орієнтована на цілі оперативного, поточного і стратегічного управління витратами а, з іншого, повинна створювати організаційні та інформаційні умови для ефективного виконання функцій управлінського

циклу: планування, обліку, аналізу, контролю і регулювання витратами підприємства. З мети з того й іншого блоку відходять інші важливі блоки, одні з яких стосуються організації обліку, а інші – методики. Ці блоки стоять навпроти один одного, оскільки тісно взаємопов'язані між собою.

Так, у блоці організації обліку знаходиться послідовність організації бухгалтерської процедури, в той час як методи та прийоми цієї процедури виконуються в блоці методики обліку. Загалом, процедура передбачає послідовність дій, вона визначає кожен крок поступового відображення в обліку інформації про витрати підприємства, починаючи з бухгалтерських документів і закінчуючи їх узагальненням у Головній книзі, на основі якої складається оборотна відомість (оборотно-сальдовий баланс). Саме ж відображення господарських операцій про витрати підприємства здійснюється на рахунках бухгалтерського обліку в спеціальних облікових регістрах (чи реєстрах), що являє собою методику обліку.

Тобто не організувавши облікові роботи, неможливо отримати результат. Якщо немає конкретних фахівців, які повинні виконувати ті чи інші облікові операції (дії), то ніякого відображення у обліку фактів господарського життя, зокрема про витрати підприємства, на рахунках бухгалтерського обліку не відбудеться. Отож, щоб у облік потрапили дані, передусім потрібні особи, які зможуть ці дані туди ввести. Таким особами, зазвичай, є фахівці, які цей процес і організують, і виконують. Тобто, щоб почати щось відображати у обліку, зокрема і витрати підприємства, має бути або один бухгалтер, або колектив – бухгалтерія, в якій розподілені роботи між обліковцями, іншими словами, організована робота та послідовність її виконання.

Наступні два блоки моделі – це принципи організації обліку витрат та принципи методики їх обліку. Для методики обліку необхідна класифікація витрат, яка дозволяє вести їх синтетичний та аналітичний облік. Щодо принципів організації обліку витрат, то вони залежать від

організаційної структури підприємства (централізована, децентралізована, комбінована). За централізованої структури відділ обліку витрат знаходиться у центральній бухгалтерії, а за децентралізованої – у місцях, де безпосередньо здійснюються витрати (центрах витрат і відповідальності). У той час принципи методики обліку витрат ґрунтуються на національних положеннях і стандартах бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО), і, зокрема, на П(С)БО 16 «Витрати». Тут можна виділити різні методичні принципи.

По-перше, методика обліку залежить від самого терміну витрат, про які у П(С)БО 16 «Витрати» зазначено, що витратами звітного періоду визначаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

По-друге, методика ведення обліку залежить від принципу поділу витрат для обліку, аналізу та звітності за різними видами: за елементами витрат, за об'єктами витрат, за статтями витрат, тощо.

По-третє, важливим принципом є визначення складу статей виробничої собівартості, до якої включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати. Наступним принципом є методика включення витрат в собівартість реалізованої продукції підприємства. Тут можна виділити ще цілий ряд принципів, для чого необхідно провести окреме глибоке дослідження.

Наступним блоком моделі є форми організації та форми обліку витрат. Перша вмонтована у загальну форму організації обліку на підприємстві (централізовану, децентралізовану чи змішану), яка залежить від організаційної структури підприємства, про що йшлося вище. Форма ж обліку витрат у методичному блоці залежить від багатьох класифікаційних

ознак об'єкту витрат; від ведення їх обліку на синтетичних і аналітичних рахунках, від статей для калькулювання собівартості тощо.

Висновок. Проведене дослідження обліку витрат в системі управління підприємством дозволило побудувати модель шляхів удосконалення їх організації та методики обліку. Важливість цієї моделі безсумнівна, оскільки вона дає змогу отримати значний результат. В ній, по-перше, виділена єдина мета обліку витрат, орієнтована на забезпечення ефективного управління ними. По-друге, визначені принципи організації та методики обліку витрат, базуючись на яких реалізується бухгалтерська процедура у двох формах – формі організації обліку й формі обліку. По-третє, модель дає змогу отримувати своєчасну та достовірну інформацію про витрати підприємства, яка відповідає на запити внутрішніх та зовнішніх користувачів. Всі ці ознаки моделі сприяють контролю та аналізу витрат, на основі чого керівники різних підрозділів приймають вірогідні управлінські рішення в оперативному та поточному режимах, що вкрай необхідно як для ефективного управління витратами, так і підприємством в цілому.

Література

1. Андросенко О.О. Бухгалтерський облік і аналіз в управлінні витратами [Текст]: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Андросенко О.О.; Держ. служба статистики України, Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. - Київ, 2015. - 21 с.
2. Гуріна Н.В. Облік та аналіз витрат і доходів підприємств: теорія та методика [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Гуріна Н. В.; Держ. служба статистики України, Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. - Київ, 2014. - 20 с.

3. Катречко М. О., Черевань К. Ю. Багатокритеріальна класифікація витрат за принципом «різні витрати для різних цілей» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.khibs.edu.ua/2\(7\)2009/R2/7.pdf](http://www.khibs.edu.ua/2(7)2009/R2/7.pdf)
4. Ландина Т.В. Модель управління затратами: організаційно-функціональний аспект / Зб. наук. пр. Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори – 2006», 2014. – С. 358-365.
5. Матюшина Ю.В. Класифікація витрат як передумова організації управління підприємством / Економіка і регіон. – 2013. – № 2 (39). – С. 98-103 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///D:/Downloads/econrig_2013_2_19.pdf
6. Радіонова Н. Й. Загальні аспекти управління виробничими затратами українських підприємств в умовах економічної кризи / Н. Й. Радіонова // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. - 2017. - № 1-2. - С. 77-83. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvhastat_2017_1-2_12
7. Скрипник М.І. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю витрат та калькулювання собівартості продукції [Текст]: монографія / М.І. Скрипник - Житомир. держ. технол. ун-т. - Житомир: [б. в.], 2011. – 732с.
8. Щирба М.Т. Облікова політика в системі управлінського обліку: моногр. / М.Т. Щирба. – Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2011. – 340 с.
9. Сльозко Т.М. Бухгалтерський облік в умовах інституційних перетворень: теорія і практика [Монографія] / К.: Центр учбової літератури, 2013. – 304 с.
10. Сльозко Т.М., Мазіна О.І. Організація обліку: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ Т.М. Сльозко, О.І. Мазіна. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 368 с.

References

1. Androsenko O.O. Bukhghalterskyj oblik i analiz v upravlinni vytratamy [Tekst]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.09 / Androsenko Olena Oleksijivna; Derzh. sluzhba statystyky Ukrainy, Nac. akad. statystyky, obliku ta audytu. - Kyjiv, 2015. - 21 s.
2. Ghurina N.V. Oblik ta analiz vytrat i dokhodiv pidpryjemstv: teorija ta metodyka [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.09 / Ghurina Natalija Valerijivna; Derzh. sluzhba statystyky Ukrainy, Nac. akad. statystyky, obliku ta audytu. - Kyjiv, 2014. - 20 s.
3. Katrechko M. O., Cherevanj K. Ju. Baghatokryterialjna klasyfikacija vytrat za pryncypom «rizni vytraty dlja riznykh cilej»//[Elektronnyj resurs]: – Rezhym dostupu: [http://www.khibs.edu.ua/2\(7\)2009/R2/7.pdf](http://www.khibs.edu.ua/2(7)2009/R2/7.pdf)
4. Landina T.V. Model upravleniya zatratami: organizatsionno-funktsionalnyy aspekt // Zb. nauk. pr. Khmel'nitskogo kooperativnogo torgovelnno-ekonomichnogo institutu. – Kam'yanets-Podil'skiy: PP «Medobori – 2006», 2014. – S. 358-365
5. Matjushyna Ju.V. Klasyfikacija vytrat jak peredumova orghanizaciji upravlinnja pidpryjemstvom / Ekonomika i reghion. – 2013. – # 2 (39). – S. 98-103 [El.res.]: Rezh. dostupu: file:///D:/Downloads/econrig_2013_2_19.pdf
6. Radionova N. Y. Zahalni aspekty upravlinnia vyrobnychymy zatratamy ukrainskykh pidpryiemstv v umovakh ekonomichnoi kryzy / N. Y. Radionova // Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu. - 2017. - № 1-2. - S. 77-83. - Rezhym dostupu:
7. Skrypnyk M.I. Rozvytok bukhghaltersjkoogo obliku i vnutrishnjogho kontrolju vytrat ta kaljkuljuvannja sobivartosti produkciji [Tekst]: monoghrafija / M.I.Skrypnyk - Zhytomyr. derzh. tekhnol. un-t. - Zhytomyr: [b. v.], 2011. – 732 s.

8. Shhyrba M.T. Oblikova polityka v systemi upravlinsjkogho obliku: monoghr. / M.T.Shhyrba. – Ternopilj: VPC «Ekonomichna dumka TNEU», 2011. – 340 s.
9. Slyozko T.M. Bukhghaltersjkyj oblik v umovakh instytucijnykh peretvorenj: teorija i praktyka [Monoghrafija] / K.: Centr uchbovoji literatury, 2013. – 304 s.
10. Slyozko T.M., Mazina O.I. Orghanizacija obliku: navch. posib. dlja stud. vyshh. navch. zakl./ T.M. Slyozko, O.I. Mazina. – K.: Kyjiv. nac. torgh.-ekon. un-t, 2014. – 368 s.